

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. Veritas est extrinseca Propositioni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

propositiones aeternae veritatis dicantur absolui à tempore, quod videtur esse contra rationem
 45 Verbi. Exempli gratia, in hac propositione, *Antichristus est homo*, quae nec significat tempus praeteritum, quia nondum Antichristus fuit homo; nec praesens, quia nondum est; nec futurum, quia licet non esset futurus Antichristus, propositio esset vera; ergo Verbum *est* in illa propositione nullum tempus significat.

Respondeo, Verbum *est* significare in praedictis propositionibus omnia tempora, ideoque dici absolui à tempore, seu esse omni tempore veram illam propositionem, eo quod non significet existentiam actualem praedicati & subiecti, sed connexionem inter illa; quae connexio consistit in

eo, quod non possit intelligi perfecte homo, quin intelligatur esse animal rationale, *homo existens, animal rationale existens, homo possibilis, animal rationale possibile*, quod non reperitur in propositionibus accidentalibus, ideoque non sunt verae pro omni tempore, & consequenter non absoluntur ab illo, nec dicuntur aeternae veritatis.

De Propositione seu enuntiatione nihil amplius occurrit dicendum, praeter ea quae in Summis dicta sunt, ubi eius definitionem & diuisionem tradidimus: circa quam diuisionem solum restat explicare in quo consistat veritas & falsitas propositionis, quod sequenti Disputatione praestabo.

DISPUTATIO DECIMA QVARTA.

De veritate & falsitate Propositionum; ubi de Propositionibus de futuro contingenti, absoluto, & conditionato.

TSI quàm plurimi disputationem hanc in libros de Animâ reiiciant, nonnulli tamen eam in praesenti agitant, quorum insistentiam vestigiis; & quia connexa est his quae de Propositione dicta sunt, & quia ferè in materiam de relatione praedicamentali praecedenti Libro explicatam, coincedere videtur; qui eam ad libros de Animâ spectare putauerit, non cogitur illam ordine quo hic ponitur, legere.

SECTIO I.

Veritas est extrinseca Propositioni.

DE hac re P. Suarez Disput. 8. Metaphysices, Sect. 2. Vasquez Parte 1. Disput. 76. cap. 2. Rubius in praesenti cap. 4. quaest. 3. Conimbrienses in cap. 1. de Signis, quaest. 5. art. 1. Hurtadus Disput. 9. de Animâ, Sect. 3.

SUBSECTIO PRIMA.

Aliquorum opiniones refelluntur.

VERITAS duplex est, alia *transcendentalis*, & quae est passio entis, quâ ideo res dicitur vera, vel quia illi nihil deest ad esse quod habet, vel quatenus non habet illud esse fictitiè, sed propriè. Huius veritatis explicatio pertinet ad Metaphysicam, in qua nos de illâ agemus. Alia veritas est *formalis*, seu in representando, estque propria actuum intellectus, & in eo consistit, quod obiectum sit ita à parte rei, sicut per propositionem enuntiatur, ut cum corrente Petro assero *Petrus currit*, propositio est vera, quia in representatione conformatur suo obiecto: & hac veritas est, quae communiter & absolute gaudet nomine *Veritatis*, de qua inquirimus utrum sit essentialis ipsi actui, sicut illi est essentialis representare suum obiectum, an verò accidentalis. Quod si accidentalis sit, an consistat in relatione praedicamentali, an in denominatione partim extrin-

secâ, & intrinsecâ partim, sicut de Relatione dixi Disput. XII. Sectione 7. an verò in entitate actus connotando terminum, sicut nonnulli, quos supra eâ Disputatione XII. impugnauimus, censent de Relatione. Quae de veritate dixerimus, eodem prorsus modo de falsitate illi contrariâ dicenda sunt.

PRIMA CONCLUSIO. Veritas formalis non consistit formaliter in aliquo ente, aut relatione rationis. Hac est contra nonnullos, quos voce videtur secutus P. Vasquez supra. Dixi *voce*, quia ego omnino puto, à P. Vasquez nomine *Relationis rationis* intelligi denominationem extrinsecam, de quo non est nobis curandum. Cuiuscumque ergo sit ea opinio, sic impugnatur Primò, quia à parte rei antecedenter ad omnem fictionem intellectus actus est verus vel falsus, ergo veritas & falsitas non consistit in aliquo ente relationis rationis. Consequentia est euidens. Antecedens probatur Primò in scientiâ Dei terminatâ ad creaturas, & ad seipsum, quae verè & realiter est vera cognitio & representatio obiecti independentè à fictione nostri intellectus; antecedenter enim ad illam fictionem Deus cognoscit & affirmat equum existere, quando ille existit, ergo antecedenter ad omnem fictionem est vera. Secundò probatur idem Antecedens à priori, quia propositionem esse veram, nihil aliud est, quàm affirmare obiectum, sicut ipsum est à parte rei, sed totum hoc datur ante fictionem intellectus, quia ante illam & Petrus affirmat Ioannem currere, & Ioannes currit.

Secundò impugnatur eadem opinio, quia antecedenter ad relationem rationis resultantem debet ex parte fundamenti praestelligi differentia aliqua inter propositionem veram & falsam, ratione cuius in vnâ resultet relatio veri, in aliâ relatio falsi: sed in illâ differentia reali tenente se ex parte fundamenti, consistit veritas formalis vel falsitas, ergo impertinenter additur *relatio rationis*. Consequentia est bona. Maior certissima. Minor probatur, quia illa differentia quae reperitur inter illas propositiones, ratione cuius

in vna resultat relatio veri, & in alia relatio falsi, non potest consistere nisi in eo, quod vna affirmet obiectum, sicut est à parte rei, alia verò non (nam de reliquo omnino conueniunt inter se) sed affirmari ab vna obiectum sicut ipsum est à parte rei, est formaliter illam esse veram; & affirmari ab alia obiectum aliter ac est à parte rei, formaliter est illam esse falsam: ergo antecedenter ad omnem relationem rationis datur veritas & falsitas in propositionibus, non ergo consistit veritas in illa relatione.

SECUNDA CONCLUSIO. Veritas non consistit formaliter in relatione aliquâ prædicamentali, distinctâ à fundamento & termino, id est, non consistit in modo aliquo aut accidenti, ab ipsâ propositione & obiecti existentia distincto. Hæc Conclusio probata est Disputatione XII. Sectione 1. vbi eas relationes distinctas in vniuersum reieciimus, ampliusque constabit ex dicendis infra præsentia sententiâ.

4 TERTIA CONCLUSIO. Veritas & falsitas non consistit adequatè in solo actu intellectus, connotante obiectum tamquam terminum extrinsecum, ad modum quo ponunt aliqui similitudinem omnino intrinsecam fundamento, & terminum dicunt esse connotatum purè extrinsecum, ex cuius defectu deficit denominatio intrinseca *similis* in ipso fundamento. Hæc nostra Conclusio probata est sufficienter supra Disputat. XII. Sectione 8. vbi ex professio impugnauimus eiusmodi connotata, vt Chimærica, & intelligibilia: quæ enim ibi de similitudine dixi, mutatis terminis applicantur veritati & falsitati.

Secundò hic reiciuntur talia connotata: ponere enim in propositionibus de futuro & de præterito denominationem quamdam actu intrinsecam, & ratione illius differentiam etiam intrinsecam inter propositionem veram & falsam, cum tamen connotatum illud actu nihil sit, omnino est Chimæricum. Quomodo enim ab eo quod actu nihil est, potest provenire formaliter intrinseca denominatio? Explico & confirmo. Propositio naturalis, quæ dicit *Antichristus erit*, de facto per te habet denominationem intrinsecam *veram*, quam non haberet casu quo nò esset futurus Antichristus. Iam ego sic argumetur: Illa denominatio intrinseca non provenit ab entitate eius propositionis (hæc enim per te eadem omnino inuariata foret, etiamsi non esset futurus Antichristus, quo casu non haberet hanc denominationem intrinsecam *veram*) ergo hæc non provenit à solâ entitate propositionis. Sed neque ab Antichristo futuro, qui hîc tam nihil est de facto, quam si non esset futurus; ergo de facto non poterit ab ipso magis provenire denominatio intrinseca, quam si futurus non esset. Adhuc in relationibus minùs mala esset hæc tua doctrina (quia ibi ponis actu terminum relationis, ex quo resultat ea denominatio) at in propositione nullus actu est terminus, vnde proveniat ea denominatio intrinseca, (non enim formaliter provenit, quia forma non dat suum effectum, nisi quando existit; non efficienter, quia etiam nihil non existens operatur efficienter) ergo nullo modo: reicienda ergo sunt in præsentia talia connotata, etiamsi in similitudine possent admitti.

SUBSECTIO SECUNDA.

Veritas non est essentialis adequatè Propositioni.

QVARTA CONCLUSIO. Veritas formalis non est essentialis propositioni; vnde actus verus & falsus non differunt essentialiter. Hæc est contra aliquos recentiores. Probatur tamen efficaciter Primò ex Aristotele in Prædicamentis, cap. de Substantiâ, vbi apertè docet, veritatem & falsitatem esse accidentalem propositioni, ideoque posse vnam propositionem de verâ in falsam, & è contrario mutari. Aristotelem secutus est D. Thomas Parte 1. quæst. 14. art. 15. ad 3. & communiter Doctores.

6 Probatur Secundò ratione, quia eo ipso quod intelligamus, propositionem affirmare Petrum currere, quod etiam affirmat propositio falsa, & ulterius intelligamus ipsum cursum Petri à parte rei existere, quin vllum alium respectum essentialem constituamus in illâ propositione, neque differentiam aliam intrinsecam & essentialem propositioni, ipsa est formalissimè vera; ergo veritas non consistit formaliter in aliquo prædicato essentiali propositionis. Consequentia est evidens. Antecedens autem probatur, quia propositionem esse veram, nihil aliud est, quam affirmare cursum Petri, & ipsum cursum dari à parte rei, tempore per copulam importato: sicut in imagine Cæsaris v. g. vt vera sit, non requiritur in eo respectus aliquis essentialis, quem non posset habere si esset falsa (quis enim diceret, non potuisse depingi hanc numero imaginem Cæsaris, si Cæsar non habuisset vultum similem huic imagini, quantumvis hæc imago de facto perfectè illum repræsentet?) ergo vt propositio sit vera, non requiritur habere aliquid essentialē, quod non haberet si esset falsa.

7 Confirmo euidenter. Da per impossibile aliquem actum solum habere eam rationem, quam tu genericam dicis, & communem actui vero & falso, scilicet affirmare Petrum currere (in hoc enim ambo actus conueniunt, & verus & falsus, per te) & nullam aliam formalitatem specificam aut differentialem in actu resultare, sed tamen Petrum ipsum à parte rei currere (cursum enim Petri non pendet ab eâ propositione, nec ab additione eius formalitatis) in eo casu intelligitur adequatissima ratio veritatis, in eâ propositione; intelligitur enim eam affirmare cursum Petri, & hunc cursum esse à parte rei: at hoc formalissimè est propositionem esse veram, scilicet affirmare id quod est à parte rei; ergo vt propositio sit vera, non indiget nouâ formalitate specificâ essentiali superadditâ actui, quâdoquidem sine illâ intelligitur talis veritas. Hæc ratio videtur posse conuincere quemlibet intellectum benè dispositum. Nec quia argumentum fiat ab impossibili, idè est minùs efficax; est enim per totum (vt dicitur) intrinsecum, & rectè concludo, si per impossibile sola esset ea formalitas sine illâ inferiori, adhuc esset tota veritas, ergo hæc non consistit in eâ differentia essentiali, quo modo ipsi aduersarij passim argumentantur contra ponentes relationem distinctam, scilicet, Si per possibile vel impossibile solæ duæ albedines existant

8 *sicut* linealiâ superadditâ relatione, erunt formaliter similes, ergo ea relatio distincta non requiritur. Et in multis aliis materiis hoc argumento utimur: & in Vniuersum, quando non supponitur in casu impossibili id quod intenditur probari, argumentum est bonum. ego autem in præfenti non suppono sine eâ differentiâ essentiali esse veritatem, sed præcisè suppono non dari eam formalitatem distinctam, sed solam rationem genericam affirmationis cursus; & hoc supposito, postea probō euidenter, dari eo ipso veritatem. Vnde bene infero, non consistere Veritatem in eâ differentiâ essentiali, quando sine illâ tota veritas concipi potest.

Tertiò impugnatur ea sententia: quia si propositio vera esset essentialiter vera, & falsa essentialiter falsa, sequeretur, me proferente propositionem falsam de futuro, quam tamen ego veram existimo, Deum futurum causam determinantem per se ad illum errorem; hoc autem est absurdum, ergo, &c. Probo sequelam: nam ego fui indifferens ad proferendum vel illam propositionem affirmatiuam falsam, vel affirmatiuam veram (de peccato enim Petri futuro duæ propositiones affirmatiuæ in esse possibili, iuxta tuam doctrinam, à Deo cognoscuntur, vna vera, altera falsa: vera, quæ existeret Petro cursuro; falsa, quæ existeret Petro non cursuro) sed hanc differentiam non potest tollere nisi Deus, cognoscens quæ ex illis duabus affirmatiuis sit falsa, quæ verò vera: ego enim, qui profero propositionem illam de futuro, non agnosco quam determinatè produco, imò ego veram vellem producere, & tamen produco falsam; igitur ego me non determino ad falsam, sed Deus. Imò licet ego cognoscerem quæ ex illis esset vera & quæ falsa, adhuc tamen, quia rem ipsam futuram non cognosco certò, non possum me determinare potius ad veram quam ad falsam, ad hoc enim requiritur me certò cognoscere quid esset futurum, vt inde possem scire quæ ex illis propositionibus affirmatiuis producenda esset. Si enim Petrus in re cursurus sit, producenda est affirmatiua vera, si non est cursurus, è contrario producenda est affirmatiua falsa; ergo cum à me ignoretur quid in re sit futurum determinatè, & ex aliâ parte non agnoscatur differentia inter illas propositiones, non possum me determinare ad falsam affirmatiuam potius quam ad veram; ergo causa determinans ex certâ scientiâ hinc & nunc ad falsam, est solus Deus, qui certò scit quid sit futurum, & consequenter quæ ex illis propositionibus producenda sit. Confirmatur & explicatur vis argumenti: Ideò producitur in casu prædicto propositio affirmatiua falsa, quia Petrus non est cursurus, nam si esset cursurus, in sententiâ Hurta di non hæc, sed alia diuersa specie, affirmatiua tamen, proferretur; ergo causa modò determinans ad illam propositionem falsam potius, quam ad veram, debet habere aliquam connexionem cum negatione futuritionis cursus Petri: sed de facto non datur connexio cum negatione futuritionis, nisi in solâ scientiâ Dei, cognoscentis certò & euidenter non futurum eum cursum; ergo de præfenti non potest esse vlla causa determinans ad eam propositionem falsam nisi Deus, qui habet eam scientiam de non-futuritione cursus Petri: ergo Deus determinat ad propositio-

nem falsam vt falsam, ergo Deus per se determinat ad errorem. Quod esse absurdum, Primò 10 constat ex eo, quòd à nemine vquam id Deo concedatur: omnes enim Theologi negât Deum vel ad peccatum vel ad errorem per se determinare, imò & communiter nec diuinitus id posse ab eo fieri docetur. Secundo id esse absurdum inde patet, quia etiam si Deus per possibile vel impossibile non esset cognoscens futura, imò licet non esset Deus, atque ego tamen existerem, adhuc possem affirmare, Petrus curret, aut Ioannes loquetur, & sic de aliis propositionibus. Rogo ergo, in eo casu quæ propositio ex duabus affirmatiuis à me proferetur, (& suppono non cursurum Petrum.) Si proferretur affirmatiua essentialiter vera, ergo tunc daretur propositio vera affirmans Petrum cursurum, cum tamen non esset cursurus Petrus: propositio autem affirmatiua falsa non haberet in eo casu causam à quâ determinatè, & à quâ ex scientiâ certâ produceretur; non à me, quia non cognosco quid sit futurum; non à Deo, qui (vt supponimus) non cognoscit ea futura; non ab ipsâ futuritione, aut negatione futuritionis, quia hæc de præfenti nihil sunt, (vt infra cum iismet aduersariis ostendemus,) ergo illa propositio falsa tunc omnino casualiter produceretur. vnde sicut ipsa producta est, potuit & produci vera, essetque tunc verum, affirmare Petrum cursurum, cum tamen ipse non esset cursurus, quæ sunt implicatoria.

Huic argumento responderet quidam, in eo casu determinati intellectum ad propositionem falsam ab ipsâ voluntate, & in solutionis confirmationem adducit verba S. P. nostri Ignatii in Epistolâ de Obedientiâ, vbi docet, posse à voluntate inflecti intellectû in hanc potius partem quam in illam, quando euidentia veritatis illum non necessitat. Verum aut hic Auctor non intellexit argumentum, aut voluit ridiculè respondere, eò quòd seriam solutionem non reperiret. Fateor, voluntatem posse inclinare intellectum ad assentiendum huic parti potius, quam illi, quando vtraque solum appareret probabilis: item, licet determinetur ad assensum vnius partis potius quam ad dissensum; inter ipsos tamen dissensus, vel inter ipsos assensus, quâ ratione poterit voluntas inclinare potius ad assensum falsum, quam ad assensum verum? siquidem horum differentia non cognoscitur ab intellectu, & consequenter neque à voluntate potest amari, quia nihil volitum quin præcognitum. Imò licet ab intellectu cognosceretur ea differentia inter assensum verum & falsum, adhuc maneret tota difficultas: quia cum voluntati non constet certò tunc de euentu futuro, esset exposita voluntas ad inclinandum ad assensum verum de peccato Petri 12 futuro, cum tamen non esset futurum illud peccatum. & licet aliquando casualiter inclinaret ad assensum, qui tunc debebat produci, esset tamen exposita errori, sicut supra diximus de intellectu, & sapissimè erraret, licet prudenter procederet; quia persapè coniectura & rationes prudenter suadentes futurum aliquem effectum liberum, redduntur postea falsæ, & illis non obstantibus, effectus ille non euenit; ergo quantum ad hanc determinationem impertinenter se habet determinatio voluntatis. Verba autem S. P. N. Ignatii omnino sunt extra rem, quia in illis solum docetur,

tur, posse voluntatem inclinare magis ad assensum quam ad dissensum, ut proximè dixi: de inclinatione tamen inter ipsos dissensus ad hunc potius quam ad illum, vel de infallibilitate in recta productione assensus veri vel falsi iuxta exigentiam obiecti, nec S. Patri venit in mentem, nec potuit venire tam falsa doctrina.

Minus malè posset responderi, intellectum, etiam si ipse non aduertat, pendere tamen in re ab eâ futuritione obiecti, tamquam à conditione extrinsecâ, ut producat affirmationem veram de eo obiecto, sicut pendet ab aliis circumstantiis & conditionibus extrinsecis; sicut in sententiâ Thomisticâ relatio distincta pendet à termino distante, & sicut in nostrâ sententiâ, currente Petro, non potest produci actus falsus, affirmans eum cursum; ita in sententiâ aduersâ non potest, non currente Petro, produci affirmatio falsa de eo cursu. Sed contrâ, & ut ab hac vltimâ instantiâ incipiamus, quis non videat infinitum discrimen? Ego enim dico per ipsum cursum Petri reddi propositionem affirmatiuam veram. quid ergo mirum, si currente Petro, omnis affirmatio de eo cursu sit vera, quandoquidem hæc est ipsa definitio veritatis, scilicet affirmare cursum, & cursum dari? Aduersa autem pars ponit veritatem distinctam à cursu Petri, & duas propositiones possibiles affirmatiuas de eo cursu, vnam veram, alteram falsam, ut dixi. Tunc autem merito premittitur, & rogatur, quis determinet ad affirmationem veram potius quam ad affirmatiuam falsam, quandoquidem de facto nulla est conditio ad id determinans. Quod verò prius dictum fuit, id reducendum esse ad naturam rerum, fateor non tam efficaciter potest impugnari: verum in hoc primùm desidero consequentiam horum qui referentes argumentum D. Thomæ contra relationes distinctas, ex eo quod nato Petro in Indiis nullus est qui in me hîc in Europâ producat aliam relationem, aiunt argumentum esse euidentem, & propter auctoritatem diuini Thomæ honorandam. Si ergo ipsi iudicant, etiam existente actualiter Petro, qui tamen à me distat, non esse sufficientem causam aut conditionem, ut in me producat relatio ad illum; quomodo ergo erit hîc & nunc, ut me determinet ad propositionem veram potius quam ad falsam erit, sufficiens conditio ipsa futuritio rei post mille aut miliones annorum primùm exsistura, quæ de præsentî nec hîc nec in Indiis aliquid est, magis quam si non esset futura? Eodem ferè argumento videntur sapè hi ad probandum, res, quæ nihil prorsus sunt, non posse esse conditionem ad operandum: hîc autem existentiam post millia milium annorum futuram, ponunt hodie ut conditionem me determinantem physicè ad hunc potius actum physicum quam illum.

Ego adhuc plus tribuo solutioni, quam ipsi eius auctores in aliis locis tribuant, addoque, forè dici posse, aliquando effectum pendere ex conditione actû non existente: ut in motu locali, ad acquirendam vocationem in spatio v. g. datur dependentia ab vocatione præcedenti in loco contiguo (ut alibi ostendam:) ceterum hæc dependentia cum sit valde difficilis intellectu, non debet admitti, nisi vel quando experientia eam manifestè ostendit, (ut in motu locali dicam;) vel quando ratio, ut in actibus fidei super-

naturalis, quæ non potest producere affirmatiuam, nisi de obiecto futuro, eò quod Deus non possit esse causa specialis erroris. At in propositionibus naturalibus, ubi nulla est ratio vel experientia quæ nos ad hæc angiporta pellat, cur non liberâ, apertâ, & planâ vi pergemus?

SUBSECTIO TERTIA.

Aliæ impugnationes.

QUARTO impugnatur ab absurdo: quia si propositio esset essentialiter vera aut falsa, possent ab Angelo certò cognosci omnia futura, quantumvis contingentia, contra illud Isaia: *Annuntiate quæ ventura sunt in futuro, & sciemus quia dy estis vos.* Sequela probatur: quia si proficeret Angelus propositionem, quâ affirmaret *Petrus peccabit cras*, & supra eam se reflecteret, ut potest, eam quidditatiuè cognoscendo, videret in illâ, utrùm esset falsa an vera; veritas enim vel falsitas est conceptus specificus illius: si autem cognosceret illam esse falsam, iam certò sciret Petrum non peccaturum: quod si eam cognosceret esse veram, certò sciret eum peccaturum. Idem est de omnibus aliis futuris, si de illis efficiat propositiones, & super eas se reflectat quidditatiuè. Huic argumento nonnullus respondet, negando sequelam: quia ut Angelus comprehenderet actum ut verum, deberet cognoscere futuritionem peccati Petri, quam quia non cognoscit, non cognoscit etiam actum ut verum. Mala solutio. Hic asserit, actum ut verum non constitui formaliter per futuritionem obiecti, sed hanc esse solum terminum extrinsecum illius veritatis, sicut nec in ratione representationis sui obiecti constituitur per ipsum obiectum, sed per se; obiectum autem pure respicit ut terminum. Ergo sicut, ut cognoscat Angelus suum actum representare cursum Petri, non est necesse ut prius cognoscat cursum Petri; sed hunc cognoscit in ipso actu, ut in medio, quia actus dicit respectum essentialem ad illum: ita similiter ut cognoscat futuritionem determinatam obiecti, non erit necessum eam prius cognouisse in se, sed ex ipso actu habente essentialem connexionem & respectum ad illam, illa cognoscetur certò & infallibiliter. Sicut ad hoc, ut cognoscatur forma hominis, ad quam dicit respectum essentialem materia prima, non est necessarium, ante cognitionem materiæ cognouisse formam, sed ex ipsâ materiâ cognitâ deuenitur in cognitionem formæ, quam materia respicit. Idem est de aliis reatiuis. Ergo si veritas adstruitur essentiali actui, vel negandum est ab Angelo cognosci proprios actus, quod repugnat rationi naturali; vel concedendum ab illis posse certò cognosci futura contingentia naturaliter loquendo, quod est contra Fidem. Idem argumentum fit de cognitionibus occultis aliorum Angelorum, & hominum, quas in propriis actibus posset cognoscere Angelus, si illi actus essent affirmatiui vel negatiui earum cogitationum, vel actuum voluntatis aliorum, quod est contra illud 2. Paralip. 6. *Tu solus nosti corda filiorum hominum*; & contra alia plura Scripturæ loca, in quibus asseritur, à solo Deo cognosci secreta cordium.

Huic argumento respondit postea aduersa pars,

parts, Angelo non deberi concursum ad cognoscenda futura, idem nec ad penetranda ea obiecta, ex quibus certò ea futura cognosci possunt. Sed contrà Primò, quia, ut ex Disputatione de Angelis suppono, ut negetur Angelis cognitio futurorù, debet illis negari principium proximum ad illa cognoscenda, alias nulla reddetur ratio naturalis, cur ea non cognoscant, ut ibidem manifestè probavi. At in presenti dant aduersarij Angelis proximi principium ad cognoscenda ea futura, nempe ipsam affirmationem de illis; & tamen negat illis eam cognitionem, quod gratis dicitur, & iterum tunc debent recurrere ad conditiones extrinsecas sine necessitate. Contrà Secundò, quia quis dicit non posse Angelum cognoscere, an differant specie duo illa iudicia, quæ ipse habuit heri & hodie? Certè cognoscere intuitivè ea iudicia, & non scire an ea differant specie, est valdè imperfectus modus cognoscendi, qui non solet tribui Angelo respectu obiecti naturalis, & tam proportionati, quale est actus naturalis ipsius. Debet ergo cognoscere distinctionem specificam eorum actuum. At eo ipso cognoscit vnum esse verum, alterum falsum, quia solum in hoc differunt specie ea duo iudicia, quorum vnum dicit, *Petrus peccabit*, eo peccaturo; aliud verò idem diceret ipso non peccaturo. Confirmo & explico hoc euidenter: Angelus cognoscit possibilita ea duo iudicia affirmatiua de Petri peccato futuro, & cognoscit ex eis iudiciis possibilibus vnum esse essentialiter verum, & differre specie ab alio quod essentialiter est falsum; tunc ille determinat se ad habendum vnum iudicium de eo peccato futuro, quomodo ergo fieri tunc poterit ut noscat Angelus intuitivè illud iudicium quod habet, & non sciat quale sit ex illis duobus quæ prius possibilis nonerat? Quod si sciat, quale ex illis produxerit, eo ipso sciet, an verum an falsum: si verum, sciet peccaturum Petrum; si falsum, è contratio manifestè infert, cum non peccaturum, & sic certissimè cognoscet futura, quod est valdè absurdum. Video te posse dicere, Angelum intueri suum actum, non tamen cognoscere qualis & cuius speciei sit: sed & hoc ipsum esse absurdum, apparet.

SVBSECTIO QVARTA.

Argumenta contraria soluta.

18 Dices Primò, propositioni esse essentialē, representare cursum Petri, qui de facto datur: sed hoc est propositionem esse veram, ergo veritas illi est essentialis. Respondeo, propositioni esse essentialē representare cursum; quod autem ille cursus detur vel non detur, hoc esse omnino accidentale & extrinsecum propositioni. Vnde fateor, esse essentialē propositioni cognoscere cursum illum qui de facto casu existit, & in hoc sensu vera est illa Maior; nego tamen, esse essentialē propositioni cursus existentiam, (posset enim illum cognoscere etiam si non existeret) quare non est absolutè essentialis propositioni veritas, quia non est illi essentialis connexio cum existentia ut exercitā, sed ut affirmatā. Imò (ut infra dicam) etiam si essentialē haberet connexionem cum cursu ut exercito, non propterea esset illi essentialis & intrinseca veritas.

Dices Secundò, propositioni esse essentialē, affirmare cursum verum & realem, ergo illi est essentialis veritas. Patet consequentia, quia cursus non existens, est cursus fictitijs; ergo solus cursus existens est verus & realis; ergo si est essentialē affirmare cursum verum, erit etiam essentialē affirmare cursum existentem ut existentem, ergo veritas erit illi essentialis. Respondeo, concedendo libentissimè esse essentialē propositioni affirmare cursum verum & realem, sicut etiam idem est essentialē propositioni falsā (quæ idem est falsā, quia cum affirmet cursum realem existere, non tamen existit cursus); nego tamen, non posse affirmari cursum realem, seu existentiam realem cursus, quin ille cursus realiter habeat existentiam: nam cursus realis Petri secundum se, & pro ut obicitur apprehensioni, aliquid reale est; sicut creaturæ, quatenus cognoscuntur à Deo ut possibiles, aliquid reale sunt ex parte obiecti, non quidem actu existens, sed possibile: ita similiter cursus Petri etiam si non existat, aliquid reale est ex parte obiecti, non quidem actu existens, sed possibile. Propositioni autem est essentialē affirmare illum cursum, qui secundum se est aliquid reale: non est tamen essentialē, affirmare illum cursum, qui necessariò sit quid reale actu existens, ut per propositionem affirmatur. Imò hinc retorqueo argumentum contra aduersarios: quia si obiectum propositionis, quam tu dicis esse falsam, esset cursus Petri fictitijs, sicut obiectum propositionis veræ per te est cursus verus & realis ex parte obiecti; nulla esset propositio falsā, quia nulla esset quæ non conformaretur suo obiecto. nam quam tu dicis falsam, conformaretur etiam obiecto fictitio: & sicut non esset falsum, dicere, cursus Petri fictitijs existit in intellectu Ioannis illum cursum affirmantis; ita non esset falsum, affirmare, cursum Petri, etiam si non daretur à parte rei cursus verus, quia per te tunc non affirmatur cursus verus, sed fictitijs, cursus autem fictitijs verè datur tunc, quia verè datur fictio cursus. Ergo si propositio illa affirmans, Petrum currere, est falsā, idem erit, quia habet pro obiecto affirmato cursum Petri verum & realem. Quia autem hic non datur à parte rei, idem propositio errat. Vtentijs, ergo obiectum propositionis falsæ est cursus realis, licet non existat: ergo ad hoc, ut propositio vera habeat pro obiecto cursum verum & realem, non est necessarium, illum cursum ex parte obiecti, & in se esse actu existentem.

Obiicies Tertiò, omnis propositio affirmans cursum Petri, respicit illum cursum ex suppositione quod sit: sed ex suppositione quod est, essentialiter est; ergo propositio respicit essentialiter existentiam actualem sui obiecti, pro ut exercitam. Falsa omnino maior propositio, quia affirmatio cursus Petri solum respicit ipsum cursum prout obiectum est; prout obiectum autem affirmationis non dicit necessariò actu existere, sed solum apprehensum fuisse existere: sicut cognitio affirmatiua falsā de peccato Petri respicit quidem peccatum Petri eodem modo ac si esset vera, & tamen non respicit peccatum Petri ex suppositione quod sit vel quod non sit; quia hæc suppositio ad summum potest esse propria actuum intuituorum, de quibus nonnihil dicemus infra Subsectione 8.

Obiicies

Obiicies Quarto: Actus per suam essentiam vel assimilatur obiecto, vel non assimilatur. Si assimilatur, est verus; si non assimilatur, falsus: ergo veritas & falsitas est essentialis obiecto. Confirmatur, actus in ratione veri non magis dependet ab obiecto, quam in ratione representationis obiecti; sed in ratione representationis constituitur adequatè per se ipsum, ergo & in ratione veri, ergo veritas essentialis est actui. Non vrgent hæc obiectiones vlllo modo. Respondeo enim, actum per solam suam essentiam neque assimilari neque dissimilari obiecto, quia hæc assimilatio & dissimilatio dicit vtrumque extremum, & propositionem affirmare cursum, & obiectum ita existere, sicut affirmatur: in neutro autem illorum consistit adequatè assimilatio, sed solum inadæquatè, sicut in sententiâ obiecti, quam & nos etiam defendimus, hæc albedo per suam essentiam non assimilatur adequatè alteri albedini, inde tamen non licet inferre, ipsam dissimilari se ipsâ alteri albedini, quia similitudo ex vtraque conflatur, sicut & dissimilitudo. Ita etiam veritas & falsitas conflatur, & ex ipsâ propositione, & ex obiecto: in qualibet autem parte non est adequata veritas aut falsitas, sed inadæquata. Nec licet inferre, propositio per se ipsam non assimilatur adequatè, ergo per se ipsam dissimilatur, vel per se ipsam est falsa, quod idem est: aliud enim est, per se ipsam non est vera; aliud, per se ipsam est falsa, vt patet in aliis rebus, quæ licet per suam essentiam non sint veræ formaliter, non tamen idèò sunt falsæ.

Ad confirmationem respondeo, in cognitione & representatione, prout præcinit à verâ & falsâ, non esse concordantiam aut dissonantiam cum obiecto, & ita posse consistere in solo actu respiciente ipsum obiectum, vt quid extrinsecum; veritatem autem & falsitatem consistere in assimilatione vel dissimilatione, vnde obiectum in veritate non includitur vt quid extrinsecum, sed vt pars componens: sicut in imagine Cæsaris representare hanc figuram & formam hominis, seu, vt sic dicam, hanc ideam hominis, est essentialis ipsi imagini. quod autem Cæsar habuerit similem figuram, & consequenter, quod hæc imago assimiletur Cæsari, est illi omnino accidentale; ita similiter propositioni est essentialis, affirmare hunc cursum Petri: quod autem hic detur vel non detur, & consequenter quod sit vera vel falsa, est illi omnino accidentale. Et miror obiectum vltimè verbo *assimilatur*, quo tam facile potest vrgeri propter conuenientiam cum relatione similitudinis, quam ab vtroque extremo ipse desumit. Aliqua alia argumenta pro hac sententiâ dissoluentur commodius Subsectione 6. post explicatam nostram sententiam.

SUBSECTIO QVINTA.

Veritas est partim extrinseca propositioni, partim intrinseca.

NOSTRA CONCLUSIO est: Veritas consistit in denominatione partim intrinsecâ propositioni, & partim extrinsecâ. Intrinsecâ, quatenus dicit ipsam propositionem affirmantem cursum Petri: extrinsecâ verò, quatenus dicit ipsum obiectum eo modo existens, quo per propositionem

affirmatur: sicut de relatione similitudinis dixi, vbi proximè & in vniuersum de omni relatione prædicamentali ita discurrendum esse ostendi. Hæc nostra Conclusio, quæ communissima est in scholis, quamque Aristoteles & D. Thomas tenuere, vt supra dixi, probatur Primò refutatione aliarum omnium opinionum. Secundò, retorquendo argumentum aduersariorum, solum in fine Subsectionis præcedentis; quia veritas est quædam species similitudinis inter actum & obiectum: atqui similitudo in aduersariorum & verâ sententiâ, nulli extremo est essentialis adequatè, ergo neque veritas erit essentialis propositioni soli, aut soli obiecto, sed in vtroque consistet. Huic replicæ respondent, veritatem esse relationem transcendentalem, quæ adequatè in solo actu consistit. Hæc tamen est petitio principij, hoc enim manifestè à nobis reiectum est supra (ab ipsis autem gratis affirmatur & assumitur, quod deberent probare, scilicet propositionem per se ipsam adequatè assimilari vel dissimilari. cur enim id magis habebit propositio, quam albedo & imago, ceteraque res similes?) exemplo imaginis inter respondendum ostendi in fine Subsectionis præcedentis. Iam oportet videre quid ei responderint. Qui aiunt, se mirari homines acutos hoc exemplo vltos, reddunt rationem, eò quod imago sit talis per prædicamentalem similitudinem: & fusè probant, hanc rationem imaginis conflari ex tabulâ & obiecto: vnde inferunt, rationem imaginis, licet tabulâ sit ex parte extrinseca, totam tamen eius rationem non esse extra Petrum & tabulam depictam. Sed hæc à nobis supponuntur, non hic eos calcus premit.

Addunt paulò post, cognitionem esse imaginem per se ipsam adequatè, & omnino intrinsecâ; vnde qui comprehendit cognitionem, deuenit in notitiam obiecti, quod non habet imago depicta. Sed hæc vltima disparitas partim petit principium, quia quod debet probare supponit, scilicet eam rationem imaginis verè esse totaliter intrinsecam actui, quod istis negatur, vt paulò antè dixi; partim in vnum confundit duo diuersa valde, scilicet obiecti representationem, & conformitatem, seu veritatem. Fateor ergo illis libenter, actui esse prædicatum intrinsecum & essentialis, representare, seu dicere cursum Petri, prout sæpè obseruavi; at cursum in se existere, prout à propositione dicitur, seu (quod idem est) propositionem esse conformem obiecto, hoc dico nullo modo esse essentialis, sed denominationem quamdam desumptam inadæquatè ex obiecto ipso existente. & quoad hoc aptissimum desumitur exemplum ab imagine picta: illi enim etiam est essentialis representare, vt dixi, hanc ideam hominis, seu hanc figuram faciei; quod verò ea detur in me, aut in alio quocumque, idèòque sit vera mei aut alterius imago, est illi omnino accidentale.

Quod autem dicunt, cognitionem non esse similem obiecto prædicamentaliter, si de similitudine physicâ specificâ loquantur, verum est, quia non sunt eiusdem speciei actus & obiectum; falsum verò, si loquantur de intentionali similitudine, quæ in eo consistit, vt quod dicit actus, sit in obiecto; sicut Physica consistit in eo, vt quod habet fundamentum, sit in termino. Ceterum sicut habere Petrum albedinem, quemadmodum ego eam

eam habeo, est denominatio mihi & Petro partialiter extrinseca, ita Petrum habere cursum, sicut dicitur per propositionem, est partim extrinsecum pro positioni; hoc enim discrimen præcisè est inter has duas similitudines, (& hoc diligenter nota) quòd vna desumitur ab eo quod habet fundamentum, id est, ut habeat albedinem, sicut eam habet terminus; hic autem in propositione non ab eo quod habet propositio, quia illa non est cursus, sed ab eo quod dicit, quia dicit ipsum cursum. Hæc autem differentia quoad punctum præsens, an scilicet ea conformitas desumatur inadæquatè ex obiecto an non, nulla protus est, ut ex dictis constat. Lege D. Thomam Parte 1. quæst. 16. art. 8. in corp. ubi veritatem propositionis dicit esse conformitatem, sicut omnem aliam similitudinem, & variari posse ex cuiusque extremi variatione.

27 Ratio à priori huius doctrinæ valdè est consequens ad præcedentem de relatione, & vel ex hoc capite vera ostenditur, quia propositionem esse veram, nihil aliud est, quàm ipsam affirmare cursum Petri, & hunc dari à parte rei; sed hoc dicit duo, & propositionem & existentiam obiecti; ergo veritas in utroque consistit. Maior est ita vera, ut à nullo negari possit; imò & aduersarij, ut probent propositionem de futuro esse veram, non aliter arguunt quàm hoc modo: Deus videt me affirmare cursum futurum, & videt ipsum cursum futurum, ergo videt propositionem esse veram. Ecce hic iam supponunt non aliter veritatem cognosci, quàm cognoscendo ea duo, quia in illis consistit: si enim veritas consisteret in solâ entitate actus, frustra requirerent à Deo cognosci futurum cursum, sed in solo ipso actu cognito cognosceretur ordo ille transcendentialis, in quo veritas iuxta istos Auctores consistit: sicut, quia repræsentatio est adæquatè intrinseca actui, ut cognoscat actum repræsentare Petrum, impertinenter recurreretur ad ipsum obiectum cognoscendum.

28 Confirmatur: Ab eo quod res est, vel non est, propositio dicitur vera vel falsa; ergo existentia obiecti, vel eius negatio, denominat propositionem veram vel falsam, ergo veritas & falsitas non est denominatio omnino intrinseca ipsi propositioni; alioquin, sicut non dicitur ab obiecto constitui in ratione affirmationis vel negationis, quia hæc sunt denominationes omnino intrinsecæ & identificate cum ipso actu, ita nec diceretur ab eo quod est vel non est propositionem dici veram vel falsam; est ergo ea denominatio partim intrinseca, extrinseca partim. Probatur tandem argumento illo suprà facto, quod breuiter

29 perstringo. Solâ intellecta affirmatione de cursu Petri, sine ullo alio respectu essentiali superaddito, & existente ipso cursu Petri, intelligitur propositio illa affirmans id quod est à parte rei, & eo modo quo est, ergo intelligitur vera. Consequentia est evidens. Antecedens suprà probatum. Vtremque: Duo in hoc includuntur, & ipsa affirmatio, quæ est propositioni intrinseca, & ipsa existentia obiecti, quæ est extrinseca propositioni; ergo veritas partim est intrinseca actui, & partim extrinseca. Hæc sententia ampliùs roboratur argumentorum nonnullorum, quæ obici poterant, solutione.

SUBSECTIO SEXTA.

Obiectiones aliquæ contra nostram sententiam solutæ.

PRIMA sit: Veritas est magna actuum perfectio, è contrario falsitas imperfectio, ergo veritas & falsitas sunt intrinsecæ actibus. Patet consequentia, quia perfectio vel imperfectio alicuius rei semper est illi intrinseca. Confirmatur Primò, Veritas diuina, quæ me cognoscit existentem, est perfectior veritate creatâ, quâ ego cognosco Deum esse: sed si veritas constitueretur & ex actu & ex obiecto, utraque esset æqualis, quia utraque coalesceret ex me & ex Deo, ergo veritas est omnino intrinseca actui. Confirmatur Secundò, Veritas creata est propositioni creatæ proportionata, sed Deus non est proportionatus propositioni creatæ, ergo per illum non potest constitui propositio creata in ratione veræ, quantum habet Deum pro obiecto. Confirmatur Tertio, Si veritas non esset intrinseca actui, non esset vnde Deo repugnaret falsitas, quia etiam si haberet propositionem falsam, adhuc illa esset tam perfecta intrinsecè, quàm si esset vera, quia in ratione veræ & falsæ non constitueretur per se ipsam, sed per obiectum illi intrinsecum. Quartò confirmatur, Amor Dei circa creaturas non constituitur in ratione boni formaliter per ipsas creaturas, sed per se ipsum, ergo neque actus verus constitueretur in ratione veri per ipsum obiectum, sed per se ipsum. Patet consequentia, quia quod est veritas vel falsitas respectu actuum intellectus, idem est bonitas & malitia respectu actuum voluntatis; ergo idem est dicendum de veritate quod de bonitate, erit ergo utraque omnino intrinseca actui.

Respondeo ad obiectionem, veritatem esse quidem perfectionem actus, non secundum se totam, sed quatenus dicit ipsum actum. Vnde veritas formaliter ut veritas, & ut distincta à falsitate, non est formaliter perfectio intrinseca actus; sicut non est perfectio intrinseca albedinis, esse similem alteri albedini. Item in hac imagine non est maior perfectio intrinseca, conformari Cæsari, quàm non conformari. Ratio est, quia cum hæc denominationes sint partim extrinsecæ, & præcisè ob variationem extrinseci varientur, inde fit, ut propter earum variationem neque augeatur neque minuat perfectio intrinseca subiecti, sed solum perfectio extrinseca: sicut paries ex eo quod cognoscat vel non cognoscat, nihil intrinsecè amittit aut acquirit, acquirit tamen aliquid extrinsecè, scilicet actum à quo denominatur cognitus. Et quod magis est, ex eo quod supposita gratia habituali ego amer à Deo ut amicus, nihil mihi intrinsecum formaliter accedit, licet amor ille dicatur mihi bonus.

Ad primam Confirmationem de veritate diuinâ respondeo, eam secundum id quod dicit in recto, esse perfectiorem veritate creatâ etiam secundum rectum, quia hæc dicit in recto meam cognitionem, illa autem in recto dicit cognitionem diuinam, quæ longè perfectior est meâ cognitione; quoad id verò, quod utraque dicit in recto & in obliquo, fateor vnam non esse aliâ perfectiorem, sicut nec similitudo mea respectu Dei

Dei est imperfectior similitudine Dei ad me, omnibus pensatis, quia vtrique similitudo dicit Deum & me.

Ad secundam Confirmationem, nego essentiam diuinam non esse proportionatam, vt extrinsecè per illam constituatur propositio creata in ratione verà. Item & è contrario nego, creaturam non esse proportionatam, vt per illam extrinsecè constituatur propositio creata in ratione verà; sicut est intrinsecè proportionata creatura, vt per illam constituatur Deus extrinsecè in ratione similis & coëxistens illi; & è contrario Deus est proportionatus, vt ego illi constitar similis per ipsummet Deum inadequate.

Ad tertiam Confirmationem respondeo, non idèò repugnare Deo falsitatem, quia actus falsus intrinsecè esset formaliter minùs perfectus, quàm verus; sed quia ille actus falsus oriretur ex ignorantia, & defectu cognitionis euidentis, quod in Deo arguit imperfectionem; sicut Deum non cognoscere Antichristum futurum, esset imperfectio in Deo, quæ tamen non inde proueniret, quòd, si illum non cognosceret, actus intellectus esset imperfectus intrinsecè: si enim non futurus esset Antichristus, esset idem omnino actus Dei qui modò est, & tam perfectus ac modò, & tunc non cognosceret futurum Antichristum, vt & aduersarij fatentur: esset ergo modò imperfectio in Deo, illum non cognoscere casu quo ipse futurus est, quia argueret in Deo ignorantiam, & defectum intuituæ cognitionis. Videant ergo aduersarij quomodo in Deo esset imperfectio, ignorare Antichristum, etiam si ea cognitio de Antichristo non immuter intrinsecè Deum; & eodem modo dicam ego esse imperfectiorem, Deum falli, etiam si actus verus à falso intrinsecè non differat formaliter. Neque tamen idèò ego argumentor ex mysterio actuum liberorum Dei (talem enim modum argumentandi sæpè reieci): non enim contendo, sine mutatione sui posse vnum eundemque actum transire de cognoscente in non cognoscentem, in quo consistit difficultas huius mysterij; sed argumentor præcisè, hoc supposito, ad probandum, quòd carentia alicuius denominationis quasi extrinsecæ in Deo aliquando argueret in eo imperfectiorem. Quod vltèrius ostendo: Deum actu me creare, est denominatio extrinsecæ, item, Deum actu esse Dominum meum; & tamen Deus esset imperfectus, si ego possem existere, quin Deus me actu crearet, & esset meus Dominus; ergo etiam si veritas sit inadæquate extrinsecæ, adhuc carere illà, esset imperfectio in Deo. Secundò addo, cognitionem diuinam, etiam si formaliter sit verà ab existentia obiecti, habere tamen radicalem exigentiam veritatis, quæ exigentia est perfectio intrinsecæ in Deo (vt infra explicabo) quo corrumpit tota ea obiectionis tertia Confirmatio.

Aduerto, frustrà nonnullos ex connotantibus desudare, vt ostendant, iuxta ipsorum sententiam in nostris actibus veritatem esse perfectionem intrinsecam, eò quòd ipsi dicant, eam esse denominationem intrinsecam. Dico frustra, quia etiam albedo iam denominetur intrinsecè similis alteri de nouo productæ, & illà corrupta perierat prædicta denominatio, non propterea hæc al-

bedo est perfectior aut imperfectior intrinsecè; repugnatenim, ex solâ destructione alicuius extrinseci, me reddi intrinsecè minùs perfectum, quidquid sit de denominatione. Disparitas esse potest, quòd perfectio fundatur in entitate intrinsecà, quâ immutatâ, manet eadem perfectio; at denominatio potest fortè oriri ex solâ positione noui termini.

Ad quartam Confirmationem, desumptam ex bonitate actuum voluntatis, respondeo, actum bonum duplicem habere bonitatem, aliam physicam, aliam moralem. Bonitas physica non est distincta ab entitate ipsius actus, sicut in actibus intellectus veritas transcendentalis est illis identificata, quòd commune est omni enti. Alia bonitas actuum est moralis, quæ est partim intrinsecæ, extrinsecæ partim ipsi actui, & hæc respondet veritati formali actuum intellectus, vt dicam Disputatione viii. de Animâ, à num. 104. Addo tamen, quidquid sit de bonitate morali, vtrum sit extrinsecæ an non, illud certum, non posse desumi argumentum ex illâ ad veritatem de quâ in præsentia. Discrimen est, quia bonitas moralis actuum non pendet ex bonitate obiecti: quantumuis enim obiectum malum sit in se, vt v.g. homicidium vel mendacium, si tamen inculpabiliter iudicetur bonum ab amante, actus erit bonus formaliter; sicut è contrario, licet obiectum in se bonum sit, v. g. audire Sacrum, si tamen iudicetur prohibitum, & ametur à voluntate, actus erit malus: at veritas vel falsitas propositionis non pendet solum ab existimatione, sed à reali & verâ existentia obiecti. Vnde non mirum, si veritas vel falsitas sumantur ex aliquo extrinsecò, non verò bonitas vel malitia, quæ est independens à reali obiecti bonitate, consistitque solum in amore bonitatis aut malitiæ apprehensæ. Secundum & melius discrimen est, quòd bonitas placens Deo non videtur posse desumi ex aliquo extrinsecò, neque malitia actus desumi ab ipsâ prohibitione extrinsecâ quæ in se est bona; debet ergo esse ipsi actui essentialis, vel omnino intrinsecæ. at in veritate hæc ratio, aut illi similis non habet locum. Vtrum autem præcedens absolutè sit efficax in actibus voluntatis, dicam loco citato.

SUBSECTIO SEPTIMA.

Alia obiectiones soluntur.

SECUNDO principaliter obijciunt: Veritas est ordo realis ad obiectum, est enim assimilatio cum obiecto; assimilatio autem est ordo realis ad terminum, ergo veritas est ordo realis ad obiectum, ergo obiectum debet realiter distingui à veritate. Huic argumento feci satis Disputatione xii. Sectione 3: vbi ostendi, similitudinem non esse veram relationem, sed coëxistentiam duorum extremorum in eiusdem speciei aut generis naturâ. Idem dico de veritate, quæ nihil aliud est quàm denominatio desumpta ex affirmatione obiecti, & existentia obiecti affirmati.

Tertiò obijciunt: Quia si obiectum esset pars illius veritatis, tam posset ipsum obiectum dici verum formaliter, quàm propositio; hoc autè est absurdum, quia veritas & falsitas non conueniunt ob-

R

iecto,

iecto, sed actibus. Leue argumentum: filius enim non dicitur pater, & tamen inaduatè constituit relationem patris, in sententiâ etiam aduersariorum; item creatura constituit extrinsecè relationem Domini & creatoris in Deo, & tamen creatura non potest dici Dominus vel creator: ergo licet obiectum constituat extrinsecè veritatem, non sequitur, ipsum obiectum dicendum verum vel falsum. Ratio à priori est, quia veritas in recto dicit propositionem, in obliquo ipsum obiectum; sicut pater dicit in recto personam generantem, in obliquo personam genitam: ideoque sicut sola persona generans potest dici pater, ita sola propositio dicitur vera; sicut è contrario licet obiectum in ratione talis dicat ipsum actum, à quo constituitur in esse actualis obiecti, non tamen potest actus ipse dici obiectum, hæc enim denominatio soli ipsi rei cognitæ conuenit, quod verum est in innumeris aliis exemplis.

38 Vnde miror, istam vniuersalem doctrinam à nonnullis tradi, quando scilicet denominatio aliqua æquè primò sumitur à duobus terminis inter se extrinsecis, tunc eam denominationem æquè primò esse in utroque; & addunt pro exemplo, sic pater dicitur pater, & filius dicitur filius. Hæc illi: quibus videntur sibi euidenter aduersari, quomodo enim, si filius non dicitur pater, nec pater dicitur filius, etiamsi quolibet ex his denominationibus proueniat ab utroque, quomodo, inquam, inferunt, quamlibet ex illis denominationibus esse in utroque? Contradictorium omnino, & meritò, debuissent inferre, scilicet nõ esse necessarium, vt si denominatio veritatis prouenit ab obiecto inaduatè, obiectum dicatur verum; sicut etiamsi denominatio patris proueniat à filio, filius tamen non dicitur pater. Quod si velint, ipsi rei cognitæ ab actu prouenire aliquam aliam denominationem, licet non illam veri; sicut filio à parente conuenit aliqua denominatio, licet ea non sit denominatio patris: in primis hoc non requiritur in sententiâ ipsorum aientium, rem denominari cognitam ab actu, cui ipsi negant ullam denominationem ab obiecto. Secundò iam illam dedi, res enim ab actu dicitur cognita, vel obiectum, actus verò ab obiecto dicitur verus; sicut Petrus dicitur pater ab eo quem genuit, & hic dicitur filius à Petro. Quid clarius ad nostrum propositum, & contra se potuerunt adducere hi Auctores?

39 Quartò obiicies: Obiectum est mensura actus veri, ergo non debet componere ipsam veritatem, quia mensura debet distinguì à re mensurata. Non vrget, Primò, quia idem potest esse obiectum sui ipsius, tunc autem quâ ratione mensurabitur à se ipso? Deinde, obiectum, licet non distinguatur aduatè à veritate, distinguitur tamen ab actu vero, cuius est mensura. Denique, quia hæc sunt locutiones improprie, per quas nihil aliud intenditur, quàm quod aliis terminis dicitur. Ab eo quod res est vel non est, propositio dicitur vera vel falsa: ex quo potius sequitur, ipsum obiectum constituit veritatem inaduatè, quàm esse extra illam. Dico ergo, obiectum esse mensuram intrinsecam, seu partem actus veri vt talis, sicut albedo est forma albi, &c.

Quintò obiicies, Propositiones de futuro sunt actu veræ & falsæ (vt ostendam Sectione 4. & 5.)

& tamen modò non est obiectum, ergo obiectum non constituit formaliter actum verum, alioquin propositio esset vera actu, sine actuali veritate. Confirmatur, quia albedo constituit album inaduatè, repugnat dari album de præsentì per albedinem de futuro exituram. Sed neque hæc obiecto premit, & in primis contra obiectentem insto euidenter ad hominem; asserit enim, & meritò, relationem prioris & posterioris esse denominationem extrinsecam ab existentia præcedenti & à præsentì: & de præsentì verè & realiter dicor posterior Casare, & prior Antichristo, & tamen de præsentì neque existit Casar neque Antichristus, qui sunt partiales formæ denominationes. Item domus vel familia dicitur verè hodie antiqua, per denominationem extrinsecam à duratione præteritâ, quæ modò non existit; & nunc idem habet realiter domus antiqua, quod & noua. Idem diximus de relatione patris & filij Disputat. XII. Sectione 3. vbi ostendimus, modò dici Philippum I. v. filium Philippi III. nepotem Philippi II. & pronepotem Caroli V. cum tamen neque Carolus V. neque Philippus III. modò existant: & in relatione similitudinis sæpè dicimus, Petrum v.g. esse imaginem perfectam parentis iam defuncti. cur ergo, licet propositio constituatur extrinsecè vera ex obiecto, & hoc de præsentì non existat, non poterit de præsentì propositio absolute dici vera ab obiecto futuro, sicut ab eodem in tuâ sententiâ dicitur prior illo? Ratio à priori est, quia per multa nomina concreta solum intendimus significare, de præsentì dari ipsum rectum concretum; siue obliquum detur de præsentì, siue non, vt in exemplis adductis cernitur, quorum vnum est veritas, seu verum; per alia verò nomina concreta intelligimus de præsentì dari & rectum & obliquum, qualia sunt album, dulce, calidum, frigidum, &c. quæ differentia orta est præcisè ex liberâ hominum voluntate, qui sicut voluerunt vti hac voce *album* ad significandum hominem cum actuali albedine, & hac voce *homicida* ad significandum hominem cum actuali vel præterito homicidio, potuerunt inuenerere significationem, & per *album* significare hominem cum præsentì vel præteritâ albedine, & per *homicidam* hominem præcisè dum est in ipso actu occisionis. Et hinc patet disparitas inter album & verum, quam exigebat confirmatio.

SUBSECTIO OCTAVA.

Quid de actibus intuitiuis & diuinis.

VLTIMO obiiciunt, Licet in propositionibus abstractiuis, imò & intuitiuis creatis, quæ falli possunt, veritas sit extrinsecæ, saltem cognitiones euidentēs & diuinæ erunt essentialiter veræ. Item & cognitiones fidei diuinæ: quia cum hæc etiam de potentia absolutâ nequeant esse falsæ, veritas omnino erit illis essentialis; nihil enim magis essentialē, quàm id quod nec de potentia absolutâ potest alicui abesse. Vnde rursus argumentantur: Si aliquæ propositiones ex se sunt essentialiter veræ, in eis omnia argumenta nostra infringuntur, & consequenter dicendum erit, omnibus veritatem esse essentialē. Respondeo Primò, argumenti formam nullam esse: aliud enim

enim est, hoc non potest ab illo abesse, aliud, ergo est intrinsecum, & essentia huius. sine subiecto enim non potest nec diuinitus modus existere, ergo subiectum est intrinseca pars aut essentia modi. Mala consequentia. Et ne longius vagemur in hac ipsa materia, ex principiis aduerbiorum idem ostendo. Actui euidenti & intuitivo vero de obiecto existenti non potest nec diuinitus obiectum ipsum abesse, ergo obiecti existentia est essentia illius actus, aut essentialis illi actui. Distinguerem ego consequens, vt bene procederem. Est essentialis, hoc est necessariò coniuncta & inseparabilis, concedo: essentialis, id est intrinseca actui, & pars actus (prout nunc quaerimus) nego sequelam. Ex qua doctrinà dico, etiam respectu harum cognitionum veritatem non esse omnino intrinsecam & essentialem, id est, non esse essentiali propositionis. Quod vel inde mihi persuado euidenter, quia absque eo quòd intelligamus in illis propositionibus respectum aliquem essentialem, quo constituantur in ratione veræ, sed præcisè eas intelligamus esse affirmativas sui obiecti, & obiectum necessariò existere sicut per illas enuntiat, eo ipso illas intelligimus necessariò veras, sicut supra vniuersaliter argumentati sumus; non ergo ponendus est in illis alius tertius respectus, quo constituantur veræ.

Confirmatur: quia non minùs illæ propositiones dicuntur veræ, ab eo quòd obiectum illarum ita se habet à parte rei ac per ipsas enuntiat, quam omnes reliquæ propositiones; & non minùs earum veritas consistit in assimilatione cum obiecto supra explicatâ, hoc est, vt obiectum habeat non quidem quod habet actus (hæc enim est assimilatio physica) sed vt habeat quod dicit actus, quam veritas reliquarum propositionum; ergo non minùs in illis est denominatio partim extrinseca quam in reliquis. Confirmo idem secundò euidentissimo exemplo. Licet enim creaturæ necessariò & essentialiter competat in æquata assimilatio cum Deo (non enim potest creatura existere, quin existat Deus, & consequenter quin sit similis Deo) nihilominus ea similitudo est partim extrinseca, & partim intrinseca creaturæ; ergo licet prædictis propositionibus necessariò conueniat veritas, eò quòd obiectum ab eis separari non possit, nec potuerit etiam de potentia absolutâ, non continuò illis erit ea veritas omnino intrinseca. Ex quo patet ad rationem dubitandi: neque enim omne, quod alicui rei deesse non potest, est illi omnino intrinsecum; creaturæ enim non potest deesse denominatio cognita à Deo, & tamen ea est denominatio extrinseca à cognitione Dei. Idem est in denominatione *similis*, & *coexistentis*, *serua*, *subdita Deo*, & in aliis pluribus denominationibus omnino quidem necessariis, & sic in aliquo sensu essentialibus, non tamen idè omnino intrinsecis, vt nunc quaerimus.

Potest adhuc vrgeri: Illæ propositiones saltem habent exigentiam essentialem vt obiectum existat, sicut per ipsas affirmatur; sed hæc exigentia est ipsa veritas, ergo veritas est illis intrinseca. Admissa Maiori, nego Minorem. Ratio à priori est, quia Veritas non definitur connexio seu exigentia vt existat obiectum, sed consistit in eo quòd ita existat obiectum, sicut affirmatur per

actum: hoc autem non saluatur in eâ exigentiâ tenente se ex parte actus, sed in ipsâ actuali existentia obiecti, quæ est actui extrinseca. Quam doctrinam tenetur aduersa pars in similitudine nostrâ cum Deo tradere, cur scilicet, cum ego petam vt Deus actu sit ens sicut ego, similitudo tamen non sit mihi adæquarè intrinseca. Debet respondere, quia scilicet similitudo non in exigentiâ, sed in eo quòd actu conformemur, consistit.

Secundò respondeo, etiam si in istis propositionibus propter speciales rationes teneremur addere illud prædicatum intrinsecum, in quo consisteret veritas, non propterea in aliis, vbi nullalis ratio reperitur, illud ponendum, nec idè timendam merito inconsequentiam notam; ipsæ enim speciales rationes, quæ hæc sunt, ostenderent nos non teneri ex vno ad aliud.

Occasione præcedentis difficultatis posset hæc dubitari, an actus de obiecto necessariò, v.g. quo dico, *animal est possibile*, habeat essentialem connexionem cum possibilitate animalis, ita vt si per impossibile animal non posset existere, seu non esset possibile, nec ille actus posset manere. Communis responsio, quam & ego aliquando, re non benè perpensâ, veram putavi, eam connexionem essentialem in actu ponit. Ratio, quæ communiter solet afferri, est, quia actus habet respectum transcendentalem ad obiectum: si autem obiectum esset Chimæra, nullo modo posset esse ille respectus realis ad illud, ergo nec posset esse iste idem actus. Confirmatur in meâ sententiâ: quia enim causâ dicit ordinem essentialem ad effectum, non potest manere entitas causâ, si effectus sit impossibilis; ergo, quandoquidem actus respicit essentialiter obiectum, non poterit manere actus, si obiectum sit impossibile, &c.

Arbitror tamen, talem connexionem omnino negandam actui, & quidem consequenter ad præcedentem doctrinam de veritate extrinsecâ actui necessariò debet negari. Quod sic ostendo euidenter: Non minùs actus affirmans Petrum actu existere, respicit actualem existentiam, quam affirmans posse currere, respicit possibilitatem existentie, vt per se patet; sicut enim vnus dicit *possibilis est*, alter dicit *est*: atqui actus dicens *est*, non pendet ab eo quòd sit; ergo nec qui dicit, *possibilis est*, pendeat ab eo quòd sit possibilis. Respondebis fortè, negando consequentiam (quæ tamen ex terminis videtur euidentis) quia actus solùm respicit existentiam realem, hæc autem realis est, etiam si actu non existat, manet enim possibilis: at si non esset possibilis ea existentia, tunc non esset realis, & consequenter non posset manere respectus realis ad illam. Sed contrâ euidenter, quia in hac solutione non videtur percepta vis argumenti: actus enim quo dico, *Petrus de facto currit*, non respicit, neque habet pro obiecto existentiam, quatenus est ens reale, id est, possibile; sed quatenus in actu exercito existens & productum extra causas, & tamen non pendet ab eo quòd sit illud obiectum ita sicut affirmatur & cognoscitur; ergo similiter, licet actus affirmet Petrum esse possibilem, non pendeat entitas illius ab eo quòd in re Petrus sit possibilis. & iam redit totum argumentum paulò antè à nobis factum. Quòd verò dicebatur de ente reali, nihil est ad rem, quia absolute

solutè loquendo (vt ostendam in Metaphysicâ) res non existens verè & realiter, tam nihil est de præsentì, quàm Chimæra; ergo ex hac parte tam non potest dici propositionem affirmantem quòd non existit, habere pro obiecto aliquid quòd sit actu reale, quàm illud non habet propositio cognoscens Chimæram.

48 Ratio à priori nostræ doctrinæ est, quia respectus, quem cognitio habet ad obiectum, nihil est aliud, quàm cognoscere seu dicere illud obiectum: hoc autem totum est independens ab eo quòd actu existat, aut sit possibile obiectum; non enim aliter actus dicit & cognoscit Chimæram, quàm dicit & cognoscit hominem. & eo modo posset cognitio dicere, *homo est animal*, etiamsi hoc esset Chimæricum, quo iam de facto, quando est possibile, est enim respectus intentionalis, qui potest etiam esse ad res fictas. Hinc colligitur differentia inter cognitionem & causam, ex quâ suprà contra nos arguebatur: nam virtus producendi physicè, non potest esse, si nihil possit produci, vt ex ipsis terminis est manifestum; ideo causa pendet à possibilitate effectus, & hic è contrario à causâ. Idem est in aliis respectibus purè physicis. At cognitio seu representatio eodem modo est, siue obiectum sit verum siue falsum, vt ostensum est: & eodem modo etiam in volitione (eadem enim esset volitio de obiecto, quòd puto possibile, cum tamen non sit) eadem inquam esset, si illud esset in re possibile, quæ doctrina videtur omnino certa.

Hinc etiam rursus ad argumentum recentiorum, desumptum ex istis actibus creatis naturalibus euidentibus, respondeo, eis non esse neque necessariam per se veritatem, sed per accidens, ex necessitate obiectorum, non autem quia ipsi actus necessariò petant eam existentiam: vnde multò minùs veritas erit essentia ipsa talium actuum.

SECTIO II.

Vtrum eadem propositio possit mutari de verâ in falsam, aut de falsâ in veram.

49 **Q**UÆSTIO hæc non habet locum in sententiâ asserente veritatem esse essentialem propositioni, quia essentia non potest variari, manente eadem re; solum ergo habet locum in nostrâ, constituente eam veritatem vt denominationem partim extrinsecam: in quâ non dubitamus, quin eadem propositio, quæ modò est vera, poterit esse falsa. Si enim Petrus vt potuit, non cucurrisset, hæc eadem propositio affirmans cursum Petri, quæ modò est vera, fuisset tunc falsa. est ergo difficultas, vtrum ex suppositione quòd fuerit vera, possit mutari in falsam, aut è contrario, præcisè ex mutatione obiecti: sicut hæc albedo etiam ex suppositione quòd fuerit similis alteri, potest mutari in non similem, præcisè ex defectu alterius albedinis.

SVBSECTIO PRIMA.

Repugnat talis mutatio.

PRIMA CONCLUSIO. Propositio de præsentì, futuro, & præterito, quæ significat determinatè aliquod instans, non potest transire de verâ in falsam, neque è contrario. Hæc est communissima, probaturque euidenter: quia implicat, obiectum, quòd semel pro aliquo instanti determinato existit, aut exiturum est, pro illo non existere; aliàs simul existeret & non existeret pro eodem instanti, quòd manifestè repugnat. ergo implicat, propositionem affirmantem cursum Petri, v. g. pro instanti A, & quæ semel fuit vera, mutari in falsam. Patet consequentia: quia repugnat mutari de verâ in falsam sine obiecti mutatione; hæc autem impossibilis est pro instanti determinato, imò & pro pluribus instantibus, si determinata sint. nam si semel pro omnibus illis datur cursus Petri, prout requirit veritas propositionis, quæ de omnibus illis asserit cursum, repugnat non dari cursum in omnibus illis, & consequenter etiam propositionem reddi falsam.

Dices: Si propositio dicebat, *Petrus curret in instanti*, & durat vsque dum illud instans prætereat, vel præsens sit, iam erit falsa, quia dicit *curret*, & tamen non *curret*, sed *cucurrit*, vel *curret actu*. Respondeo, illam propositionem solum dicere, *Petrus curret de futuro*, respectu huius primi instantis quo eam habeo; hoc autem semper est verum, etiam præterito iam cursu, quia etiam nunc est verum dicere, respectu existentie Adami, Davidem esse futurum. Pro quo aduerte, Esse de præterito, vel de præsentì, aut futuro, esse denominationem extrinsecam, tum in ipsâ propositione, tum in obiectis ipsis: illa enim propositio, quæ asserit Petrum currere in instanti A v. g. ante aduentum instantis A dicitur de futuro, eadem autem perseverans vsque ad ipsum instans A, iam tunc est de præsentì: eo autem instanti elapso, propositio vocatur de præterito, nullâ factâ mutatione in illâ, vt contingit in scientiâ Dei de creaturis existentibus; illa enim ante existentiam creaturarum erat de futuro, de præsentì verò dum existunt creaturae, de præterito tandem post illarum existentiam. Ratio à priori est, quia propositionem esse de præterito, est idem, ac obiectum illius ante ipsam existisse; esse autem de præsentì, idem ac illi coexistere; esse denique de futuro, idem ac esse priùs quàm obiectum sit. hæc autem denominationes prioris & posterioris, vel coexistentis, sunt denominationes partim intrinsecæ, partim extrinsecæ, quæ possunt variari sine mutatione subiecti; ergo & hæc denominationes in propositione, quòd sit de præsentì, vel de præterito, vel de futuro, erunt etiam partim extrinsecæ, & quæ eo ipso mutari possunt, propositione immutata, imò & immutata eius veritate: licet enim quoad voces externas videatur esse falsum dicere, *Petrus curret in instanti A*, si instans iam sit præsens, vel præteritum, tamen tunc in mente non dantur ea tempora propriè, & per id *curret in instanti A* solum significatur, cursum Petri coexistente instanti A. hoc autem verè dicitur, etiam transacto instanti, quia semper affirmatur cur-